

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

10. årgang på efterskoler

Opsamling på styrelsens tilsyn

10. årgang på efterskoler
Opsamling på styrelsens tilsyn

2022

Design: Center for Kommunikation og Presse
Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:
www.uvm.dk
Børne- og Undervisningsministeriet
Departementet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Indhold

Indledning.....	4
1 Opsamling på styrelsens undersøgende tilsyn med 10. årgang på efterskoler	5
• Reglerne for 10. årgang.....	5
• Indhold og organisering	6
• Visioner og formål med 10. årgang	7
• Hovedsigtet med efterskoleformen og 10. årgang.....	8
• Eleverne.....	9
2 Regler om folkeskolens prøver i 10. klasse og 10. årgang	12
• 10. årgang	12
• 10. klasse	12
• Prøver, evalueringer og test på de 12 skoler i tilsynet.....	13

Indledning

Efterskoleloven giver mulighed for, at efterskoler kan udbyde undervisning på 10. klassetrin på to forskellige måder. Undervisningen kan tilbydes som 10. klasse, der både skal leve op til efterskolelovens formålsbestemmelse i § 1 samt stå mål med kravet med bl.a. de obligatoriske fag og med mulighed for at aflægge folkeskolens prøver, jf. efterskolelovens § 2, stk. 4. Undervisningen kan også udbydes som et andet tilbud, der skal leve op til formålsbestemmelsen, dvs. undervisningen skal sigte mod livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse, og hvor indholdet har en bred almen karakter, jf. formålsbestemmelsen i § 1 i lovbekendtgørelse nr. 1172 af 12. august 2022 om efterskoler og fagskoler (efterskoleloven).

1 Opsamling på styrelsens undersøgende tilsyn med 10. årgang på efterskoler

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har i foråret 2022 gennemført et undersøgende tilsyn på 12 efterskoler, der tilbyder 10. årgang. Der er i efterskoleloven ikke nogen fast betegnelse for tilbuddet, og efterskolerne i tilsynet har både brugt betegnelsen 10. årgang og betegnelser som fx 10.P, 10. Fri, Projekt 10. eller navne, der relaterer til skolen, som fx OEZ og Viby X. Styrelsen har valgt med en samlebetegnelse at omtale undervisningstilbuddene som 10. årgang.

I skoleåret 2021/2022 gik ca. 31.800 elever på en efterskole, og af dem gik ca. 23.000 elever på 10. klassetrin. Styrelsen har ikke viden om, hvor stor en andel af disse elever, der gik i henholdsvis 10. klasse og på 10. årgang, da der ikke skelnes mellem de to typer skoleår i registreringerne om skolerne. Tilskuds-mæssigt differentieres der heller ikke i takster og tilskud mellem 10. klasse og 10. årgang på efterskoler. Ved en gennemgang af efterskolernes hjemmesider fandt styrelsen, at ca. 1/5 af efterskolerne tilbød 10. årgang i skoleåret 2021/22. En undersøgelse af de 12 skoler i tilsynet viser, at disse skoler tilsammen har ca. 1500 elever, heraf ca. 500 elever på 10. årgang.

Tilsynet blev gennemført som en undersøgelse af undervisningen og samværet på efterskoler, for elever, der ikke længere er undervisningspligtige og ikke går i 10. klasse. Et undersøgende tilsyn kan have forskellige formål og udføres på forskellige måder. I dette tilfælde var formålet med tilsynet primært at gøre styrelsen klogere på, hvordan efterskolerne har organiseret deres 10. årgangstilbud, mens der også var fokus på, om der blandt skolerne generelt er uklarhed om reglerne for og grænserne mellem 10. klasse og 10. årgang.

Da tilsynet har været af undersøgende karakter, afsluttes det med denne fælles opsamling af tilsynets opmærksomhedspunkter og information om reglerne på området. Der udarbejdes derfor ikke afslutningsbreve og afgørelser for de enkelte skoler. Opsamlingen er tænkt som et tilbud om information, inspiration og vejledning.

Tilsynet foregik på den måde, at de 12 skoler sendte skriftlige redegørelser til styrelsen, og på baggrund af disse, udtog styrelsen fem efterskoler med forskellige tilbud, som styrelsen aflagde tilsynsbesøg. På besøgene observerede styrelsen undervisningen på 10. årgang og drøftede skolens specifikke tilbud med ledelse og lærere samt hørte enkelte elever fortælle om deres oplevelser med skoleåret.

• Reglerne for 10. årgang

10. årgang er ikke særskilt reguleret i efterskoleloven. Derfor er rammen for undervisningens indhold formålsparagraffen i efterskoleloven, jf. § 1, stk. 1 og 2. Om undervisningen og samværet på en efterskole fremgår det heraf, at disse skal sigte mod livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse og have en bred almen karakter. Enkelte fag eller faggrupper kan have en fremtrædende plads, men aldrig på bekostning af det almene. Kurserne skal tilbydes med henblik på elevernes hele menneskelige udvikling og modning samt deres almene opdragelse og uddannelse. Der skal ugentligt undervises mindst 21 timer eksklusiv pauser, jf. § 13 i tilskudsbekendtgørelsen for efterskoler.

På 10. årgang stilles der således ikke krav om undervisning i de traditionelle skolefag, når blot undervisning og samvær lever op til formålsparagraffen. Selvom kravet til indholdet på 10. årgang blot er efterlevelse af formålsbestemmelsen, og at undervisningen bliver tilrettelagt med henblik på "elevernes hele menneskelige udvikling og modning samt deres almene opdragelse og uddannelse", kan efterskoler godt vælge at tilbyde elever på 10. årgang undervisning i de traditionelle skolefag. En evt. undervisning

i de traditionelle fag kan også godt gives på et niveau, der svarer til 9. eller 10. klassetrin. Men fordi der på 10. årgang ikke er noget krav om, at undervisningen skal have samme indhold eller stå mål med folkeskolens undervisning, har skolerne mulighed for selv at beslutte indhold og mål i de fag, de underviser i. Dette giver fx også mulighed for at tilbyde undervisning på gymnasialt niveau.

• Indhold og organisering

På flere af de 12 skoler gives den specifikke undervisning som 10. årgangsundervisning i 10-12 lektioner om ugen. Undervisningen foregår typisk samtidig med undervisningen i skolens traditionelle 10. klasse, som de fleste af skolerne også tilbyder. I den øvrige tid skelnes der ikke mellem, om eleverne går i 10. klasse eller på 10. årgang – her kan eleverne vælge de samme valgfag, øvrige aktiviteter mv. Det tilrettelagte pædagogiske samvær er også det samme, uanset om eleverne har valgt 10. klasse eller 10. årgang. Eleverne på 10. årgang deltager i morgensamling, introuger og lejrskole m.v. sammen med resten af skolens elever.

Der er stor spredning inden for det konkrete undervisningsindhold på de undersøgte skolars 10. årgang. I nogle 10. årgangsklasser undervises der i dansk, matematik og engelsk ud fra relativt traditionelle undervisningsmetoder. Til forskel fra en almindelig 10. klasse er undervisningen her typisk blot inspireret af fagenes læseplaner fra Fælles Mål, mens der er plads til fordybelse og udvælgelse af specifikke områder inden for fagene. Dette er muligt, da undervisningen ikke behøver at stå mål med undervisningen i 10. klasse, og eleverne ikke skal til folkeskolens prøver i fagene.

Blandt de 12 skoler besøgte styrelsen også nogle klasser, der primært arbejder projektorienteret fx med at arrangere events og udstillinger mv. for målgrupper uden for skolen. Elevernes faglige ballast fra grundskolen bruges da som et ståsted for at kunne arbejde tværfagligt og innovativt, samtidig med at eleverne lærer nye fagligheder, fx budgetlægning og brandingstrategier.

Imellem de to nævnte nedslag har styrelsen set mange forskellige variationer over projektarbejdsformen. I nogle klasser er al undervisningen organiseret som tværfaglige projekter, hvor eleverne skal samarbejde om løsningen af en problemstilling og ofte fremlægge deres løsning – nogle gange for klassen, andre gange for eksterne personer. En skole havde fx et advisory board, som eleverne to gange om året skulle pitche deres løsningsforslag for. I andre klasser foregår undervisningen som en vekselvirkning mellem projektarbejdsperioder og perioder med mere traditionel undervisning.

På en af de skoler, der har perioder med projektarbejde og perioder med mere traditionel undervisning i dansk, matematik, engelsk er danskfaget udvidet til også at indeholde filosofi, psykologi og sociologi. Årets undervisning er baseret på et overordnet, filosofisk udsagn, som alle de danskfaglige forløb udspringer af. Dansklæreren har et samarbejde med en ekstern person ansat på et reklamebureau, som både selv optræder som gæstelærer på skolen, og som læreren bruger som sparringspartner til sine faglige forløb.

På en af skolerne er 10. årgang struktureret som klasseundervisning, hvor eleverne i løbet af året arbejder med en lang række emner, som handler om fx etik, tro og personlig udvikling. I undervisningen benytter lærerne forskellige materialer og metoder. Som en del af 10. årgang arbejder eleverne med praktiske opgaver i lokalområdet, det kan fx være havearbejde hos ældre i byen eller sociale aktiviteter på det lokale plejehjem.

Afhængig af skolens profil, oplevede styrelsen nogle steder, at der er en sammenhæng mellem 10. årgangstilbuddet og skolens overordnede profil. En kreativ og kunstnerisk skole inddrager i høj grad elevernes kreative produkter i deres projekter, en skole med teater, dans og musik har disse temaer i fokus, når eleverne planlægger events, og en skole med et kristent værdigrundlag har en stor grad af

sammenfald mellem det kristne livssyn og værdier og elevernes konkrete arbejde, fx frivilligt og ulønnet hjælp til andre i lokalsamfundet. På andre skoler er der ikke noget sammenfald, en skole med megen gymnastik arbejder således med en struktur, der er opdelt med de faglige områder for sig og fritidsdelen af skoleopholdet for sig.

En enkelt skole, der var udtaget i tilsynet, tilbyder 10. klasse til alle elever på 10. klassetrin, men fordi skolen har organiseret sin undervisning anderledes, nævnes deres model også her. Skolen arbejder det første halvår med alle de obligatoriske elementer i 10. klasse, og eleverne går til FP10 i december og januar. I det efterfølgende halvår arbejder skolen med otte forskellige fagkurser, der alle skal ruste eleverne til deres ungdomsuddannelser.

På alle skolerne, hvor styrelsen gennemførte tilsynsbesøg, er der ud over 10. årgang også 9. og/eller 10. klasse. Personalet, der underviser på 10. årgang er lærere, der tidligere har undervist i 9. eller 10. klasse og evt. fortsat gør det. Nogle skoler har desuden ansat lærere med specifikke kompetencer til netop deres 10. årgangs profil. Der er i udgangspunktet tale om læreruddannet personale.

- **Visioner og formål med 10. årgang**

Skolerne i tilsynet har redegjort for, hvad deres formål med at tilbyde 10. årgang er. For nogle skoler er der en ambition om at lære eleverne indhold og metoder, der kan overføres til et kommende studie- og arbejdsliv. Flere skoler har oplyst, at året skal give en øget afklaring af kommende uddannelsesvalg,

hvilket en skole fx imødekommer ved at undervise i fem forskellige profilfag, Business, Hands-on, Human, Sprog og Science. En anden skole forklarede, at eleverne på 10. årgang får indblik i både de faglige og kulturelle miljøer, der findes på de forskellige ungdomsuddannelser.

Flere skoler har oplyst, at de på 10. årgang kan give eleverne mulighed for faglig fordybelse og styrke elevernes vedholdenhed. Der er bedre tid til at "nørde" med det, eleverne finder interessant, og en skole forklarede, at her er der god plads til at begå fejl, som man kan lære af. Skolerne kan ophæve faggrænserne, hvilket opleves motiverende for nogle elever.

Som tidligere nævnt arbejder mange af skolerne projektorienteret på deres 10. årgang. Om dette har skolerne forklaret, at de ønsker at arbejde med kreative og innovative processer og styrke elevernes innovative og entreprenørielle tankegang. Formålet med det er blandt andet, at eleverne skal opdage egne handlemuligheder og blive rustet til at agere som aktive, handlende medborgere. På tilsynsbesøgene så styrelsen i flere tilfælde undervisning, hvor der i mindre grad var sat mål for faglig læring, men derimod var sat mål for processerne i et projektarbejde. Det kunne være mål omhandlende samarbejde, konflikthåndtering og formidling. Flere skoler arbejder med elevernes profiler i forbindelse med rollerne i et team for at gøre dem bevidste om gruppekonstellationer og egen rolle i et gruppesamarbejde.

I forlængelse af skolernes arbejde med projektarbejdsformen har en del skoler specifikt oplyst, at undervisningen på 10. årgang skal gøre eleverne mere selvsikre i argumentations- og præsentationssituationer og gøre dem bedre til at argumentere konstruktivt. Ønsket er blandt andet, at eleverne bliver mere robuste, at de tør at træffe selvstændige valg og kan stå ved deres valg.

En skole har oplyst, at elever generelt vælger et år på efterskole for at styrke deres egen personlige og sociale udvikling. Ifølge mange af skolerne, er der på 10. årgang mulighed for, at eleverne kan være mere aktive deltagere i undervisning, og de kan gives stor medbestemmelse. Året kan bidrage til, at eleverne opdager egne potentialer. En skole, der laver projekter for målgrupper uden for skolen, har oplyst, at eleverne her oplever at tage et ansvar, hvor det har virkelige konsekvenser, hvis noget ikke lykkes. Samtidig giver dette ansvar eleverne en forståelse for vigtigheden af at løfte i flok.

• Hovedsigtet med efterskoleformen og 10. årgang

Af efterskolelovens § 1 fremgår at hovedsigtet med skoleformen er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse. I lovbemærkninger dertil kan man bl.a. læse, at "livsoplysning" er et begreb, der rummer universelle og almenmenneskelige problemstillinger og vedrører de store spørgsmål i tilværelsen. Herved fremhæves efterskolernes opgave af eksistentiel karakter, som bygger på den enkelte skoles selvvalgte værdigrundlag. "Folkelig oplysning" forstås som oplysning om de folkelige fællesskaber, tolkning af tilværelsen og meningen med livet. "Folkelig oplysning" rummer oplysning om store og små fællesskaber samt forholdet til det individuelle. "Demokratisk dannelse" understreger opgaven i at fastholde og udvikle en proces, der fører frem mod demokrati. Det markerer, at det er efterskolernes opgave at danne sine elever til engagerede medborgere med lyst og evne til at være aktive i et demokratisk samfund.

Skolerne i tilsynet har oplyst, hvordan de både gennem undervisningen på 10. årgang og ved det pædagogiske tilrettelagte samvær, sørger for at tilgodese hovedsigtet. En skole har nævnt, at den underviser eleverne i fag og emner med titlerne grænsebryder, udsyn, studieteknik, naturvidenskab, politik, kunst og kultur. Det er fag og emner, der udvikler og modner, og dermed gør elever klogere på sig selv og giver oplysning om livet. På 10. årgang er der mulighed for at gå et spadestik dybere og søge svarene på livets store og små spørgsmål.

Flere skoler skriver, at eleverne får et større udsyn, fordi skolen inddrager verden og fx arbejder med kulturmøder. Således kan dansk kultur og historie være et omdrejningspunkt, når en skole via sit medlemskab af en forening sætter fokus på Danmarks foreningsliv.

Den demokratiske dannelse gives både gennem elevernes medbestemmelse, da de på 10. årgang kan få gode muligheder for at være medbestemmende om tilbuddets indhold, og gennem elevudvalg og elevråd. Derudover understreger flere skoler, at de på 10. årgang arbejder med at lære eleverne at diskutere, fx med udgangspunkt i aktuelle emner fra dagens nyheder. Dette kan både udfordre eleverne til at stå ved egne holdninger, og give dem en viden om muligheder og begrænsninger i sproget, som er vigtige i forhold til en demokratisk diskussion.

Som en forstander på en af skolerne sagde, er det efter hans mening netop på 10. årgang, at hovedsigtet med et efterskoleår for alvor kan komme i spil.

Flere skoler har kommenteret, at den øvrige del af et efterskoleophold, fx valgfag og pædagogisk tilrettelagt samvær, som alle elever på skolen har, naturligvis også oplyser og danner eleverne.

- **Eleverne**

De elever, der har valgt et år på 10. årgang på en almen efterskole, er for langt størstedelen elever, der har bestået folkeskolens afgangseksamen og er uddannelsesparate. De fleste skal på en gymnasial uddannelse efter året på efterskolen, en mindre del skal på eud eller eux. Styrelsen talte på tilsynsbesøgene også med elever, der søgte ind på specifikke HF-linjer, fx et HF-tilbud med musik eller et med kunst.

Flere skoler fortalte, at det er et krav fra deres side, at eleverne skal være uddannelsesparate for at komme på 10. årgang, og nogle skoler kræver også, at eleverne skal være "fagligt velfunderede", inden de begynder.

En enkelt skole havde nogle få elever på deres 10. årgang, der ikke var vurderet uddannelsesparate, og som skulle videre på FGU. Skolen vurderede, at 10. årgang har givet disse elever en selvtillid, som giver dem et godt afsæt til den videre uddannelse. Skolen gav udtryk for, at hvis undervisningen i grundskolens 0. – 9. klasse ikke har givet eleverne en solid faglig ballast, så er det ikke givet, at en traditionel 10. klasse kan rette op på det. Skolen vurderede derfor for den enkelte elev, om 10. klasse eller 10. årgang ville være bedst.

På tilsynsbesøgene fik styrelsen mulighed for at tale med nogle af de elever, der går på 10. årgang. Eleverne fortalte lidt om, hvad deres begrundelser for at vælge 10. årgang havde været, og hvad de synes om at have den type undervisning, de får nu.

Mange elever pointerede, at de synes det er mere motiverende at arbejde med tværfaglige projekter end med fagopdelt undervisning, og at de godt kan lide gruppearbejde. Nogle fremhævede, at året har hjulpet dem med at blive bedre til at finde idéer og løsninger på forskellige problemstillinger. Nogle elever, der skulle videre på HHX og HTX mente, at netop projektarbejdsformen vil være den, de skal arbejde med på ungdomsuddannelsen. Projektarbejdet munder ofte ud i mundtlige fremlæggelser, og flere elever påpegede, at netop kompetence i at stille sig op foran en klasse og fremlægge, var noget, de gerne ville blive bedre til, og at de derfor havde valgt 10. årgang.

Der var elever, der med et glimt i øjet fortalte, at et prøvefrit år havde været en stor drivkraft i forhold til at vælge 10. årgang. Disse elever havde dog oplevet, at der både er mange lektier og flere prøver og fremlæggelser, end de havde troet, det er blot andre prøver end FP10. Ønsket om at prøve noget andet, noget der ikke minder om 9. klasse, gik igen for flere elever.

Et par elever gav udtryk for, at den trygge atmosfære i klassen, og det faktum, at de meget ofte skulle stå foran klassen og fremlægge, og derved ikke altid havde 100% kontrol over alting, havde betydet, at de nu er mere afslappede i forhold til deres kommende ungdomsuddannelse. De øvede sig i at tænke, at det ikke er så vigtigt at få 12 i alt.

Det skal nævnes, at på tidspunktet for tilsynet havde eleverne de fleste steder haft mulighed for at skifte til 10. klasse, hvis de ikke trivedes i årgangsklassen. En forstander pointerede, at det hos dem krævede en vis selvstændighed, gå-på-mod og ind imellem accept af mildt kaos at gå på 10. årgang. Derfor skulle det også være muligt at skifte til 10. klasse, hvis en elev opdagede, at vedkommende ville trives bedre med den struktur og forudsigelighed, som 10. klasse typisk er præget af. Hertil skal det bemærkes, at hvis en elev ønsker at skifte til 10. klasse, må skolen foretage en vurdering af, hvor sent på året dette er muligt, da skolen skal kunne nå at give eleven undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, herunder undervisning, der danner grundlaget for prøverne i 10. klasse.

2 Regler om folkeskolens prøver i 10. klasse og 10. årgang

- 10. årgang

Et 10. årgangsforløb kan ikke afsluttes med folkeskolens prøver, da forløbet netop ikke gives som 10. klasse, og undervisningen dermed ikke skal stå mål med undervisningen i 10. klasse i folkeskolen. Der kan heller ikke gives standpunktskarakterer efter reglerne for 10. klasse til de elever, der går på 10. årgang, ligesom skoleåret ikke er kompetencegivende til ungdomsuddannelserne. Et af adgangskravene til både erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser er folkeskolens afgangseksamen, der i udgangspunktet tages i 9. klasse. Denne eksamen giver, sammen med øvrige krav, adgang til de nævnte ungdomsuddannelser i op til to år efter en afsluttet 9. klasse.

- 10. klasse

Omvendt er der i efterskoleloven ikke hjemmel til prøvefrihed for elever i 10. klasse, og derfor kan man ikke lave en "prøvefri 10. klasse." Tværtimod fastsætter loven udtrykkeligt, at efterskoler skal tilbyde elever i 10. klasse prøver i de obligatoriske fag, dansk, matematik og engelsk jf. efterskolelovens § 2, stk. 4. Derudover kan skolen tilbyde prøver i fysik, tysk og fransk, hvis skolen giver undervisning, der står mål med, i disse fag.

Efterskoler, der har elever i 10. klasse, er således forpligtet til at tilbyde folkeskolens prøver på skolen i dansk, matematik og engelsk. Det er frivilligt for eleverne, om de vil gå til prøve efter 10. klasse. En skole kan ikke pålægge eleverne allerede ved optagelse i skolens 10. klasse at frasi sig retten til at gå til prøve, hvilket også understøtter, at en skole ikke kan tilbyde en prøvefri 10. klasse.

Det betyder, at skolerne bør kommunikere klart til elever og forældre, hvad deres undervisningstilbud er:

- 10. klasse – der lever op til stå mål med-kravet med bl.a. de obligatoriske fag og med mulighed for at aflægge folkeskolens prøver i disse fag (engelsk, matematik og dansk), eller
- et andet undervisningstilbud (10. årgang) med skolens valg af fag og uden mulighed for at aflægge folkeskolens prøver.

Muligheder for at opnå folkeskolens afgangseksamen eller forbedre karaktererne efter endt 9. klasse

Når en efterskole modtager en elev, der enten mangler folkeskolens afgangseksamen eller har brug for at forbedre sine karakterer fra 9. klasse, skal skolen være opmærksom på, at eleven ved at gå på 10. årgang, ikke kan bruge året til nogen af delene.

Styrelsen vil derfor gøre opmærksom på, at der for en elev i 10. klasse er mulighed for at gå til nogle af folkeskolens 9. klasseprøver igen, jf. bekendtgørelse om folkeskolens prøver § 10. Dette er typisk relevant med henblik på at forbedre karaktergennemsnittet, så eleven består folkeskolens afgangseksamen, opnå karakteren 2 i dansk og matematik, så eleven evt. får adgang til en erhvervsuddannelse eller for generelt at opnå et højere gennemsnit, der kan give adgang til de gymnasiale ungdomsuddannelser. I 10. klasse kan man aflægge en eller flere af de bundne 9. klasseprøver i dansk, matematik og engelsk, hvorved man kan forbedre sine karakterer

I meget sjældne tilfælde er det muligt for en elev at gå i 9. klasse for anden gang, jf. folkeskolelovens § 12, stk. 1. Hvis man på en efterskole optager en elev på 10. klassetrin, der ikke har afsluttet 9. klassetrin med fuld prøve, kan eleven gå i 9. klasse igen, hvis undervisning på 9. klassetrin i to år skønnes at være til elevens bedste. Ved vurderingen af, om en elev kan gives undervisning på 9. klassetrin i to år, kan det inddrages, om eleven har haft et betydeligt fravær af mindst to måneders varighed på grund af alvorlig sygdom, dødsfald i den nærmeste familie eller lignende. Undervisning på samme klassetrin i to år må ikke ske som reaktion på, at en elev er fagligt bagud i sin klasse eller som erstatning for, at en elev ikke har fået specialundervisning i tide.

- **Prøver, evalueringer og test på de 12 skoler i tilsynet**

Enkelte skoler i tilsynet havde ikke været opmærksomme på, eller kendte til, reglerne om prøver, og lod deres elever på 10. årgang gå til FP10. På én skole var dette en mulighed i to af fagene. En anden skole oplyste, at de elever, der valgte tysk eller fysik, og havde disse fag sammen med skolens 10. klasseelever, også havde mulighed for at gå til prøve i de nævnte fag.

Styrelsen skal understrege, at det fremgår af folkeskolelovens § 19 f, at elever i 10. klasse kan indstille sig til 10. klasseprøver, ligesom det fremgår af efterskolelovens § 5 a at eleverne på en skole, der giver undervisning på 8. og 9. klassetrin, aflægger folkeskolens afgangseksamen, medmindre skolen har meddelt, at den er prøvefri. Det betyder, at man som 10. årgangselev ikke har mulighed for hverken at gå til 10. klasseprøverne eller til nogen af de prøver, der indgår i folkeskolens afgangseksamen. Selvom skolerne i de omtalte tilfælde sørger for, at eleverne modtager undervisning, der står mål med undervisningen i 10. klasse, skal disse skoler fremover indrette deres tilbud og deres information til elever og forældre således, at forskellene mht. prøvemulighed i henholdsvis 10. klasse og 10. årgang fremgår tydeligt.

Styrelsen er i forbindelse med tilsynet stødt på enkelte skoler, der på deres hjemmeside omtaler en "eksamensfri 10. klasse" eller "prøvefri 10. klasse", men dette er ikke et begreb, skolerne har anvendt i deres redegørelser, og indholdet af disse skolers tilbud indikerer ikke, at skolen giver undervisningen som i en traditionel 10. klasse. Dog skal styrelsen gøre opmærksom på, at en "prøvefri 10. klasse" ikke vil være i overensstemmelse med efterskolelovens regler for 10. klasse, og at disse skoler bør betegne tilbuddet anderledes, fx "prøvefri 10. årgang".

Der er ikke noget til hinder for, at skoler på deres 10. årgangstilbud laver egne evalueringer, prøver eller test for at evaluere den undervisning, der har fundet sted. Sådanne prøver eller test vil ikke være kompetencegivende.

Tilsynet viste, at størstedelen af skolerne i overensstemmelse med reglerne ikke tilbyder folkeskolens prøver, men alle skolerne har forskellige andre måder at evaluere elevernes undervisningsudbytte på. Nogle skoler har selv lavet en afsluttende prøve inden for de specifikke fag, der har været undervist i på 10. årgang. Den tidligere nævnte danskundervisning, der inddrager filosofi, psykologi og sociologi, afsluttes fx med en 24-timers prøve, som skolen selv har udviklet.

Nogle skoler fortalte, at eleverne arbejder med afsluttende tværfaglige projektopgaver – nogle afslutter hver enkelt periode med en sådan, hvor andre skoler arbejder med en enkelt stor opgave som afslutning på skoleåret. Den afsluttende opgave kan strække sig over flere uger. Skolerne har i mange tilfælde både indarbejdet en skriftlig del, et produkt og en mundtlig del i deres afsluttende opgaver.

Flere skoler oplyste endvidere, at eleverne, ud over det faglige indhold i deres projektopgaver, også skal inddrage en reflekterende del, hvor de fx gør status over eget udbytte af året. Fx skal nogle elever tydeligt kunne vise, hvilket teknikker og erfaringer, de har lært gennem året. På en innovativ linje, skal

eleverne tillige diskutere samfundets behov for innovative tænkere som en del af deres afslutningsprojekt.

Skolerne oplyste, at de i høj grad benytter sig af formativ feedback igennem hele skoleåret, både ved løbende dialog, og når eleverne gives feedback på deres projekter. Ofte er eleverne i stor udstrækning selv inddraget i refleksionerne over deres læring. Lærerne har typisk sat mål for projektarbejdet, og det er disse mål, eleverne evalueres på. Styrelsen så også et eksempel på, hvordan skolerne giver karakterer i specifikke områder. Et eksempel var, at eleverne får en karakter i retorik på baggrund af fire op-satte mål, der er tydeliggjort og formidlet til eleverne, inden de skal fremlægge et projekt.

En del skoler oplyste, at de projekter, eleverne på 10. årgang arbejder med, kan munde ud i en udadrettet del – fx en udstilling på skolen eller en musikfestival. Da disse projekter gennemføres med eksternt publikum, får eleverne direkte respons, fx ved besøgstal og i kraft af om projektet lykkes, som det er planlagt.

Styrelsens udbredelse af viden om 10. årgang

Det undersøgende tilsyn har givet styrelsen et godt indblik i, hvordan og hvor forskelligt nogle efterskoler tilbyder unge elever kurser med henblik på elevernes hele menneskelige udvikling og modning samt deres almene opdragelse gennem deres 10. årgangs-tilbud. Styrelsen håber med denne opsamling at have givet inspiration til, hvordan øvrige efterskoler, der kunne være interesseret i at tilbyde 10. årgang, har mulighed for tilrettelægge undervisningen på dette tilbud. Samtidig har det undersøgende tilsyn givet anledning til, at styrelsen præciserer, at elever på 10. årgang ikke har mulighed for at gå til nogen af folkeskolens prøver, og, på den anden side, at elever i 10. klasse skal tilbydes prøver i de obligatoriske fag i 10. klasse.

Styrelsen vil opdatere teksterne vedrørende 10. klassetrin på UVM-hjemmesiden, således at det tydeligere fremgår hvilke muligheder og hvilke begrænsninger, der hører til henholdsvis 10. klasse og 10. årgang.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET